

Наталія Василівна СМІРНОВА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Одеський державний аграрний університет
E-mail: petuniya3@gmail.com

**СТАН УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНИМИ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ**

Смирнова, Н. В. Стан управління операційними необоротними активами сільськогосподарських підприємств України [Текст] / Наталія Василівна Смирнова // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 2. – С. 192-200. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Результативність менеджменту аграрних організацій значною мірою залежить від раціональності формування та ефективності використання його активів, основну частку яких складають операційні необоротні активи. Проте деякі питання щодо сутності та складу операційних необоротних активів у галузі сільського господарства, особливостей їх формування та управління ними залишаються недостатньо дослідженими.

Мета – виявлення особливостей і проблем управління операційними необоротними активами сільськогосподарських підприємств в Україні та окреслення шляхів їх вирішення.

Метод (методологія). У процесі досліджень використано методи: конкретизації; монографічний; критичного аналізу; структурного, трендового, регресійного аналізу.

Результати. Уточнено поняття і склад операційних необоротних активів. Розглянуто галузеву специфіку та особливості управління операційними необоротними активами сільськогосподарських підприємств. Досліджено тенденції формування окремих видів операційних необоротних активів в аграрних підприємствах України. Відображено вплив специфіки галузі сільського господарства на формування і використання операційних необоротних активів та проблеми, що з цим пов'язані. Окреслено шляхи вирішення окремих проблем.

Сфера застосування результатів. Результати роботи можуть бути застосовані для удосконалення державного регулювання формування матеріально-технічної бази сільського господарства та для формування фінансової стратегії формуваннями аграрного типу.

Ключові слова: активи; операційні необоротні активи; тенденція; сільське господарство; структура; управління.

Nataliia Vasylivna SMYRNOVA

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of Management,
Odessa State Agrarian University
E-mail: petuniya3@gmail.com

**CONDITION OF OPERATING INVESTMENT ACTIVITIES
OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE**

Abstract

Introduction. The effectiveness of agrarian organizations management largely depends on the rationality of the formation and effectiveness of the use of its assets, the main part of which are operating non-current assets. However, some issues regarding the nature and composition of operating fixed assets in the agriculture, the peculiarities of their formation and management are still insufficiently researched.

The purpose of the article is to identify the peculiarities and problems of managing agricultural enterprises operating fixed assets in Ukraine and elaborate ways of their solution.

Method (methodology). During the research the methods of concretization; monographic; critical analysis; structural, trend, regression analysis have been used.

Results. The concept and composition of operating fixed assets have been specified. The branch specifics and features of operating fixed assets management of agricultural enterprises have been considered. The tendencies of separate types of operating fixed assets formation in Ukrainian agrarian enterprises have been investigated. The influence of the agricultural sector specificity on the formation and use of operating fixed assets and the problems which are connected with it have been shown. The ways to solve the specific problems have been determined.

Scope of results. The results of the work can be used to improve the state regulation of the material and technical base formation in agriculture and to formulate a financial strategy by agrarian enterprises.

Keywords: assets; operating fixed assets; trend; agriculture; structure; management.

JEL classification: G32

Вступ

Результативність менеджменту суб'єкту господарювання будь-якої форми власності значною мірою залежить від раціональності формування та ефективності використання його активів, основну частку яких складають операційні необоротні активи. Саме вони є інструментом, який дає підприємству можливість вести бізнес, здійснюючи багаторазові обертання оборотних активів.

Основні засоби та довгострокові біологічні активи є основною складовою операційних необоротних активів. Проте в сучасних кризових умовах на ринку виникає дефіцит коштів для їх своєчасного та повного відтворення, постійно виникають нові проблеми, пов'язані з необхідністю придбання сільськогосподарської техніки більш якісного рівня, відновлення поголів'я основного стада тварин, а також інших видів операційних необоротних активів сільськогосподарських підприємств.

Окремі сільськогосподарські організації не завжди здатні залучати зовнішні інвестиції на реконструкцію, модернізацію, технічне переозброєння основних засобів. Усе це вимагає необхідності правильного формування та використання операційних необоротних активів, що спирається здебільшого на власні джерела фінансування.

Теоретичним та методичним аспектам управління активів підприємств присвячені праці І. О. Бланка, Г. О. Крамаренко, А. Поддєрьогіна та інших. На проблеми матеріального, фінансового, інформаційного забезпечення формування та використання виробничих активів в агропромисловому виробництві звертали увагу В. Г. Андрійчук, А. П. Гайдуцький, Г. М. Запша, М. В. Зубець, М. І. Кісіль, М. Ю. Коденська, М. Ф. Кропивко, М. І. Крупка, М. Й. Малік, Г. М. Підлісецький, М. А. Садиков, О. В. Смоленцева, А. В. Чупіс, О. М. Шестопаль, В. В. Юрчишин та інші. Однак деякі питання щодо сутності та складу операційних необоротних активів у галузі сільського господарства, особливостей їх формування та управління ними залишаються недостатньо дослідженими.

Так на стан управління операційними необоротними активами аграрного підприємства значний вплив здійснює галузева специфіка. Сільськогосподарські підприємства мають певні відмінності від підприємств інших сфер підприємницької діяльності. Ці особливості досить детально досліджені у класичних працях з економіки сільського господарства і найширше наведені в роботі [1]. Стан управління операційними необоротними активами значною мірою обумовлюється особливостями самого сільського господарства та формування системи бухгалтерського обліку в ньому. Перелік цих особливостей коротко досліджено у праці [7]. Однак деякі питання специфіки управління операційними необоротними активами та пошуку шляхів його удосконалення в умовах української економіки залишаються недостатньо дослідженими.

Мета та завдання статті

Метою статті є виявлення особливостей і проблем управління операційними необоротними активами сільськогосподарських підприємств в Україні та намічання шляхів їх вирішення.

Вказана мета обумовила постановку та вирішення наступних завдань:

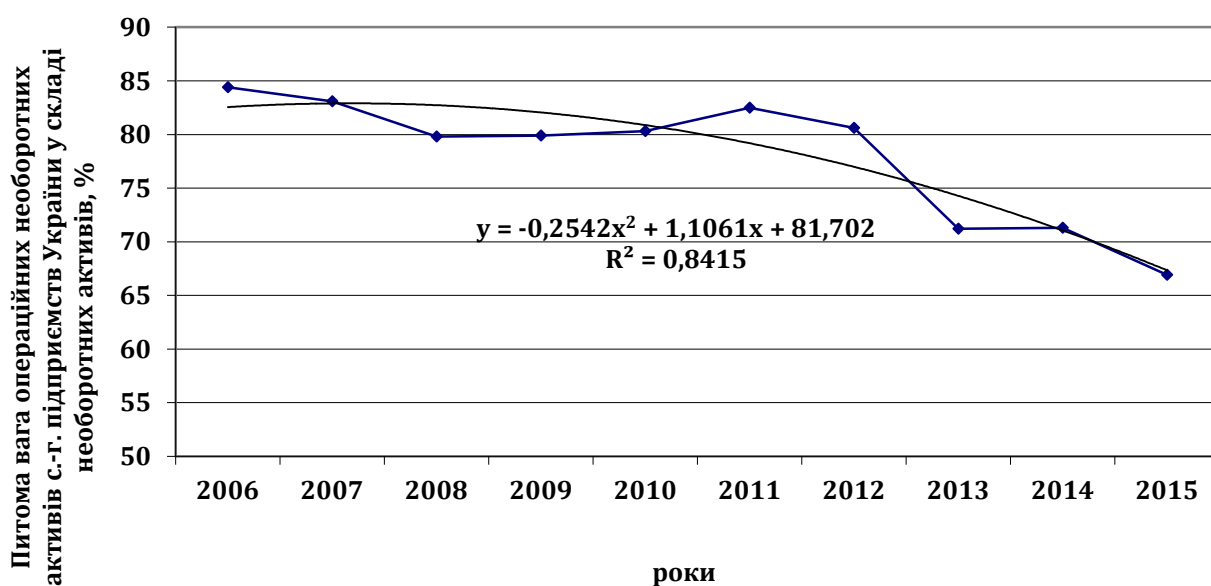
1. Уточнити поняття і склад операційних необоротних активів.
2. Розглянути галузеву специфіку та особливості управління операційними необоротними активами сільськогосподарських підприємств.
3. Дослідити тенденції формування операційних необоротних активів в аграрних підприємствах України.
4. Відобразити проблеми формування і використання операційних необоротних активів та окреслити шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження

При дослідженні питань управління операційними необоротними активами слід більш чітко конкретизувати питання визначення поняття та складу операційних необоротних активів. Згідно з Н(С)БО 1, операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю. При цьому основна діяльність – це операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу [3].

Тому, згідно зі стандартами бухгалтерського обліку, ми вважаємо, що операційні необоротні активи – це та їх частина, що безпосередньо використовується при виробництві і збуті продукції підприємства. При цьому до складу операційних необоротних активів сільськогосподарських підприємств ми можемо віднести основні засоби, довгострокові біологічні активи і нематеріальні активи.

Нині спостерігається висока питома вага операційних необоротних активів у складі необоротних активів сільськогосподарських підприємств, що зумовлено їх виробничим спрямуванням та продажем продукції оптовими партіями. Для дослідження цього на рис. 1 відображено поліноміальну трендову лінію питомої ваги операційних необоротних активів у складі необоротних активів.

Рис. 1. Поліноміальна трендова модель питомої ваги операційних необоротних активів у складі необоротних активів сільськогосподарських підприємств України станом на кінець року

*Розраховано автором на основі даних: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Рівняння регресії має вигляд: $y = -0,254x^2 + 1,106x + 81,702$ і свідчить, що середня питома вага операційних необоротних активів у складі необоротних активів сільського господарства України складала у 2005-2014 роках близько 82 %. Щороку в середньому питома вага операційних необоротних активів у складі необоротних активів скорочується на 2,5 %, а також має прискорення падіння 1,1 %. Динаміка прискорення падіння питомої ваги є низькою. Коефіцієнт достовірності апроксимації (R^2) становить 0,84, тобто достовірність висновку є досить високою.

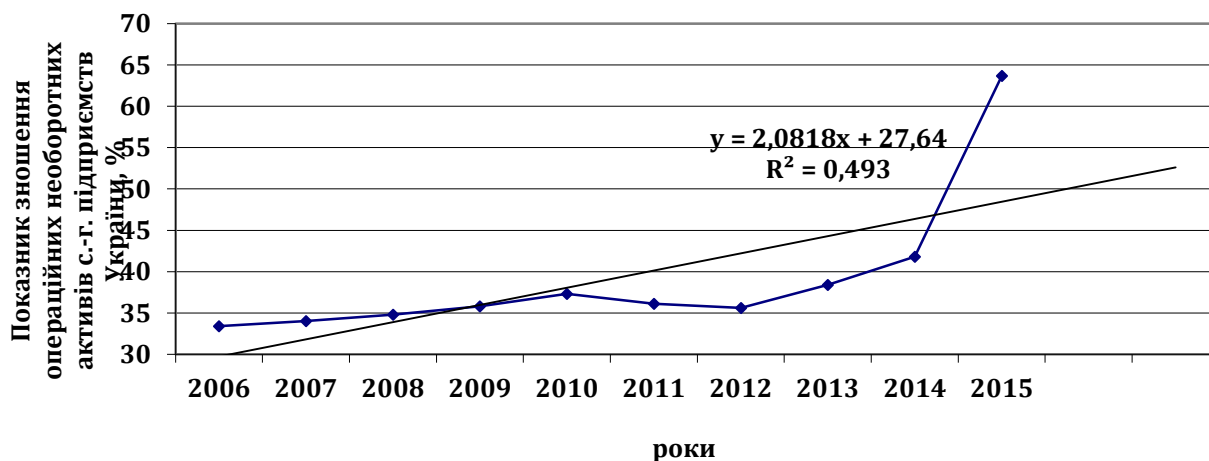
При управлінні операційними необоротними активами аграрних підприємств слід враховувати, що основним операційним необоротним активом у сільському господарстві є земля, вартість якої вноситься до складу необоротних активів. Але при цьому, на відміну від інших видів необоротних активів, вартість земельних ділянок не амортизується [7].

При цьому земельні ресурси як найважливіший фактор виробництва аграрного сектору економіки вимагають значної кількості сільськогосподарської техніки, що вказує як на високу питому вагу операційних необоротних активів у структурі балансу, так і на перспективність великомасштабного виробництва чи створення інтегрованих формувань у галузі.

Щодо українських реалій формування цього активу, то ми поділяємо думку Запші Г. М., що «...дія мораторію на продаж земель та відсутність прозорого ринку земель сільськогосподарського призначення не дозволяють повною мірою реалізовувати конституційне право власності громадян в

частині володіння, користування та розпорядження землею. Внаслідок дії даних факторів, складається парадоксальна ситуація, коли при абсолютному домінуванні приватної власності селян на землю протягом пореформеного періоду, не сформувався повноцінний та масштабний соціальний прошарок ефективних власників-господарів землі, які вели б самостійну сільськогосподарську діяльність» [2].

Реалії вітчизняної аграрної економіки засвідчують високий ступінь зношення операційних необоротних активів. Наведені на рис. 2 дані свідчать, що простежується чітка тенденція до зростання показника зношення операційних необоротних активів сільськогосподарських підприємств України.

Рис. 2. Лінійна трендова модель показника зносу операційних необоротних активів сільськогосподарських підприємств України

*Розраховано автором на основі даних: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Рівняння регресії $y = 2,082x + 27,64$ показує, що за період 2006-2015 рр. щороку в середньому показник зношення операційних необоротних активів підприємств галузі зростав на 2 в.п. Надійність висновку середня, (коефіцієнт достовірності апроксимації близький до 0,5) через високий рівень коливання показника в останньому році. У прогнозі на кінець 2017 р. ступінь зношення може досягти 70 %.

На нашу думку, високий рівень зношення операційних необоротних активів сільськогосподарських підприємств та недостатність коштів для їх оновлення пов'язані із значною диспропорцією цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, що вимагає розробки низки заходів державного регулювання.

Також в управлінні операційними необоротними активами сільськогосподарських підприємств слід зважати, що до складу операційних необоротних активів у сільському господарстві також входять живі організми – тварини (робоча і продуктивна худоба) і рослини (багаторічні насадження). Вартість цих видів активів відображена у балансі як довгострокові біологічні активи, до певного періоду, який залежить від фізіологічних процесів, не тільки не зменшується в процесі використання, але і зростає. На жаль, провести динамічний та структурний аналіз довгострокових біологічних активів сільськогосподарських підприємств України ми можемо тільки у розрізі 2013-2015 років (табл. 1).

Таблиця 1. Вартість довгострокових біологічних активів сільськогосподарських підприємств України

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2015 р. (+;-) від 2013 р.
Вартість довгострокових біологічних активів на кінець року, млн грн	7685,3	7418,5	8099,7	414,4
Питома вага довгострокових біологічних активів у складі активів, %	2,5	1,9	1,2	-1,3
Питома вага довгострокових біологічних активів у складі необоротних активів, %	6,5	6,0	4,7	-1,8
Питома вага довгострокових біологічних активів у складі виробничих необоротних активів, %	9,2	8,5	7,1	-2,1

*Розраховано автором на основі даних <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Дані табл. 1 свідчать про зростання вартості довгострокових біологічних активів сільськогосподарських підприємств України при одночасному скороченні їх питомої ваги як у складі сукупних активів, так і у складі необоротних. Тобто, зростання вартості цього виду активів викликане винятково зростанням цін та собівартості. Крім того, вказане скорочення питомої ваги викликане насамперед зменшенням вартості довгострокових біологічних активів галузі тваринництва. Такий висновок підтверджують дані табл. 2. Можна помітити чітку тенденцію до скорочення поголів'я худоби та птиці в сільськогосподарських підприємствах України в 2001-2015 рр. Так поголів'я великої рогатої худоби за останні 15 років скорочувалось щорічно в середньому на 383 тис. гол., або на 6,8 %; свиней – на 112 тис. гол., або на 1,5 %; овець та кіз – на 44 тис. гол., або на 2,7 %.

Винятком є поголів'я птиці, кількість якого протягом досліджуваного періоду зростала щороку в середньому на 4,4 млн гол, або на 2,4 %. Проте саме поголів'я птиці відноситься не до складу довгострокових біологічних активів, а до складу поточних біологічних активів.

Таблиця 2. Поголів'я худоби та птиці в Україні станом на 1 січня

Роки	Велика рогата худоба, тис. гол.	Свині, тис. гол.	Вівці та кози, тис. гол.	Птиця, млн гол.
2001	9421,1	8369,5	1965,0	136,8
2002	9108,4	9203,7	1984,4	147,4
2003	7712,1	7321,5	1858,8	142,4
2004	6902,9	6466,1	1754,5	152,8
2005	6514,1	7052,8	1629,5	162,0
2006	6175,4	8055,0	1617,2	166,5
2007	5490,9	7019,9	1678,6	169,3
2008	5079,0	6526,0	1726,9	177,6
2009	4826,7	7576,6	1832,5	191,4
2010	4351,1	7775,2	1418,3	191,5
2011	4289,7	7204,0	1450,5	189,0
2012	4505,8	7418,5	1490,9	207,0
2013	4397,7	7764,4	1500,2	220,6
2014*	3884,0	7350,7	1371,1	213,3
2015*	3750,3	7079,0	1325,3	204,0
2016*	3674,9	6688,9	1311,9	202,4
Середній абсолютний приріст	-383,1	-112,0	-43,5	4,4
Середній темп приросту, %	-6,8	-1,5	-2,7	2,4

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

*Розраховано автором на основі даних <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Зниження поголів'я худоби пов'язано з девальваційними процесами, бо вартість кормів залежить від цін на зерно. Оскільки більшість українського зерна реалізується за кордон, ціни на нього безперервно ростуть разом з курсом долара, ціни ж на м'ясо не виросли істотно. Так само однією зі причин скорочення є обмежений експорт цієї продукції українськими виробниками за кордон.

При формуванні операційних необоротних активів сільськогосподарських підприємств слід мати на увазі, що використання й відтворення довгострокових біологічних активів обмежене в часі. ці обмеження зумовлені їх біологічними властивостями в процесі експлуатації. Проте зазначений вид активів при науково обґрунтованому формуванні (розвитку селекційної роботи в підприємствах, яка збільшить питому вагу нематеріальних активів) може продовжити період їх корисного використання.

Регулювання розвитку селекції й насінництва в Україні регламентується Законами «Про охорону прав на сорти рослин», «Про насіння і садивний матеріал», «Про племінну справу у тваринництві», «Про ідентифікацію та реєстрацію тварин», «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично-модифікованих організмів», Постановами Кабінету Міністрів «Про надання Селекційно-генетичному інституту статусу Національного центру насіннезнавства та сортовивчення», «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів щодо підтримки науково-дослідних господарств».

Проектом Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [5] передбачено такі напрями розвитку сільського господарства України через відповідні заходи державної підтримки селекційно-племінної роботи:

-
- стимулювання збільшення виробництва добазового та базового насіння сільськогосподарських культур вітчизняної селекції, своєчасне проведення сортооновлення та сортозаміни з метою створення конкурентоспроможного ринку насіння та садивного матеріалу;
  - розроблення програм селекційно-плеєнних робіт, технологій та нормативно-інструктивної документації, проведення комплексу науково-дослідних робіт для створення новітніх технологій аквакультури;
  - створення і формування інформаційних автоматизованих баз даних про плеєнні (генетичні) ресурси, результати оцінки тварин за власною продуктивністю та (або) якістю потомства, ведення та видання державних книг плеєнних тварин і Державного реєстру суб'єктів плеєнної справи у тваринництві, Державного реєстру селекційних досягнень, розробка програмного забезпечення та придбання комп'ютерної техніки.

Ми поділяємо думку Шубравської О. В., що основними проблемами у сфері вітчизняної селекції в рослинництві є: відсутність можливості отримання матеріальної винагороди (роялті) вітчизняними селекціонерами за результатами практичного використання створеної ними продукції через недосконалість чинного законодавства у сфері використання інтелектуальної власності; відсутність державної підтримки сортів високих репродукцій та їхнього впровадження, технологій підготовки молодих кадрів селекціонерів, стратегії ресурсного забезпечення селекційної діяльності; незахищеність українських патентів на фоні відсутності коштів для реєстрації таких патентів за кордоном; низька культура землеробства, що знецінює досягнення вітчизняних селекціонерів, оскільки порушення технологічної дисципліни призводить до зниження урожаїв за значної перевитрати мінеральних добрив (на тонну діючої речовини в Україні отримують утричі менше зерна, ніж у США, при цьому вноситься у 30 разів менше добрив порівняно з Європою). До цього додалася також дискримінація вітчизняного насіння порівняно з імпортом, узаконена нормами нового Податкового кодексу, який звільнив від сплати ПДВ компанії, що здійснюють імпорт насіння, тоді як українські виробники є платниками цього податку. Така ситуація призвела до того, що на вітчизняному ринку вартість українського насіння та імпортних аналогів (з урахуванням логістичних витрат імпортерів) є практично однаковою, що суттєво погіршує конкурентні позиції вітчизняних виробників [8].

У період до 2010 р. в Україні фінансувались з бюджету програми розвитку селекції у тваринництві та птахівництві. Основною причиною цьому була відсутність налагодженого проектного менеджменту, внаслідок чого спостерігалось порушення виконавцями Програм схеми подання пропозицій на участь у конкурсі та звітів про ефективність використання коштів; відсутність на рівні обласних адміністрацій контролю за цільовим використанням коштів; неузгодженість між собою рішень органів місцевої влади стосовно відшкодування за штучне осіменіння сільськогосподарських тварин. Недостатні обсяги державного фінансування спричинили неповне виконання окремих запланованих селекційних робіт у тваринництві.

За наявності значного кадрового, інтелектуального та технологічного потенціалу, наявність бюджетного фінансування, можна зауважити, що існують значні резерви розвитку селекційно-генетичної та плеєнної роботи в Україні.

Отже, державна підтримка розвитку селекційно-генетичної та плеєнної роботи в Україні повинна базуватись на системному підході та налагодженому проектному менеджменті в державному управлінні.

Поділяючи точку зору Шубравської О. В., а також зарубіжний досвід, вважаємо, що основними напрямами розвитку вказаної діяльності мають бути наступні:

- розвиток біотехнологій, створення нових сортів і порід, адаптованих до поточних кліматичних коливань і їхні зміни в перспективі, насамперед виведення морозо- і посухостійких, резистентних до шкідників і засобів хімізації, енергоефективних 4 рослин, а також порід тварин із певними, особливо цінними для людей якостями, у тому числі й лікарськими;
- покращення техніко-технологічного забезпечення селекціонерів та агровиробників, державна підтримка у придбанні господарствами сучасних видів ресурсозберігаючої техніки, розроблення рекомендацій щодо сучасних технологій вирощування сільгосппродукції в різних зонах країни, створення умов для ефективної співпраці селекціонерів та агровиробників;
- гармонізація вітчизняної системи сертифікації з європейськими нормами, у тому числі забезпечити оцінювання якісних показників (причому як на етапах державного сортопробування, так і в післяреєстраційний період і при комерціалізації сортів)[8].

Особливістю формування операційних необоротних активів в сільському господарстві є відсутність або незначна питома вага нематеріальних активів. Адже фактично в галузі операційні нематеріальні активи представлені, як правило, оформленням прав на оренду земельних ділянок. З огляду на перспективність діяльності, доцільним буде занесення до їх складу також результатів селекційної інноваційної роботи та вартості результатів інших наукових досліджень у рослинництві і тваринництві. Зазначимо, що питома вага вартості нематеріальних активів, що в сільськогосподарських

підприємствах Одеської області, склала у 2005 р. 1,2 %, проте в 2015 р. скоротилась до 0,4 % [4]. У той час як в сільськогосподарських підприємствах економічно розвинених країн їхня величина може навіть перевищувати вартість матеріальних активів [7].

Крім того, в більшості випадків аграрні підприємства не обліковують, або не повністю обліковують нематеріальні активи, не оцінюють їх. Прикладом цього можуть бути різноманітні комп'ютерні програми, які використовуються, але в балансі не відображені;

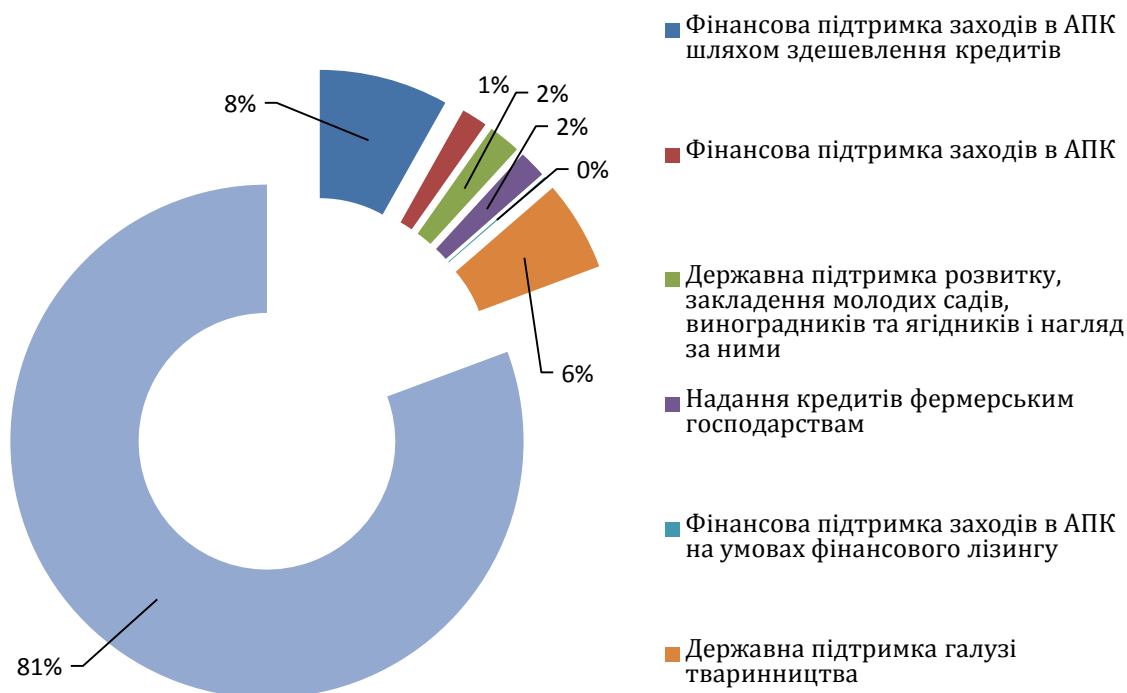
Така особливість сільськогосподарського виробництва, як сезонність, викликає нерівномірне використання окремих видів операційних необоротних активів протягом року. Також технологічні особливості циклу виробництва сільськогосподарської продукції визначають короткочасне використання деяких видів сільськогосподарських машин протягом року – тракторів, комбайнів, сільськогосподарських машин тощо.

При цьому готова продукція сільського господарства входить у наступний цикл виробництва вже як засіб виробництва (приплід тварин, насіння, саджанці), і, як наслідок, виникають особливості у формуванні операційних основних засобів, а накопичення і відшкодування частини операційних біологічних активів відбувається в натуральному виразі.

У сільському господарстві формування операційних необоротних активів відбувається здебільшого за рахунок власних джерел, що збільшує показники фінансової стійкості. У разі високого ступеню зносу основних засобів аграрні товаровиробники змушені вдатись до кредитування, яке на сьогодні доступне здебільшого для великого агробізнесу.

Крім того, низька ліквідність переважної більшості операційних необоротних активів в аграрному секторі в кінцевому підсумку впливає на зниження показників платоспроможності, що знову ж таки робить кредити менш доступними.

Тому урядом передбачене виконання певних заходів щодо розширення переліку джерел фінансування аграрного сектору. Обсяги державних видатків на розвиток агропромислового сектору передбачаються на 2017 р. у розмірі 3,7 млрд грн.

Рис. 3. Структура використання коштів за бюджетними програмами підтримки розвитку підприємств АПК, передбаченими Мінагрополітики проектом Держбюджету України на 2017 рік, %

*побудовано автором на основі даних <http://minagro.gov.ua/system/files/Порядки%20використання%20коштів%202017.xls>.

Як свідчать дані рис. 3, кошти заплановано використати за наступними напрямками: фінансова підтримка сільгоспвиробників – майже 3 млрд грн. (80,6 %); фінансова підтримка заходів в

агропромислового комплексі шляхом здешевлення кредитів – 300 млн грн (8,1 %); підтримка тваринництва – 210 млн грн (5,7 %); підтримка розвитку, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними – 75 млн грн (2 %); надання кредитів фермерським господарствам – 65 млн грн (1,8 %); підтримка заходів в агропромислового комплексі – 60 млн грн, або 2 % (підтримка сільськогосподарських товаровиробників шляхом здешевлення страхових платежів (премій) – 1,5 %, створення і забезпечення резервного запасу сортового та гібридного насіння – 0,1 %); фінансова підтримка заходів в агропромислового комплексі на умовах фінансового лізингу – 3,8 млн грн (0,1 %).

За дослідженнями Радченко О. [6], особливостями аграрного бюджету у 2017 р. є те, що фінансування заходів підтримки малого підприємництва стало ключовим напрямом. Закладено нову програму «Фінансова підтримка сільгоспвиробників» (на 1 га), кошти якої передбачені на підтримку невеликих (фермерських) господарств, які обробляють до 500 га, частка яких становить 86 %, щоб вони могли виробляти більше продукції, здійснювати її переробку, освоювати нові технології. Але щодо нової програми, досі не розроблені ні її напрями, ні механізм. Загалом зазначається, що підтримка стосуватиметься лише нішевих товарів (садівництва, овочівництва, городництва, ягідництва, виноградарства тощо).

На урядовому рівні сформована Програма здешевлення кредитів регулюється Постановою КМУ від 29 квітня 2015 р. № 300 «Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромислового комплексі шляхом здешевлення кредитів», у якій зазначено, що компенсації підлягають відсоткові ставки за кредитами, залученими для покриття витрат, пов'язаних із закупівлею пально-мастильних матеріалів, насіння, добрив, засобів захисту рослин, кормів, сировини та інгредієнтів для виробництва комбікормів, ветеринарних препаратів, спермопродукції, молодняку сільськогосподарських тварин та птиці, обладнання для тваринницьких ферм і комплексів, запасних частин для ремонту сільськогосподарської і зрошувальної техніки та обладнання, енергоносіїв, та оплати послуг, пов'язаних із виконанням ремонтних робіт сільськогосподарської і зрошувальної техніки, робіт (послуг) з підготовки та обробітку ґрунту, посіву, захисту рослин від хвороб і шкідників, внесення добрив та підживлення, збирання врожаю.

При достатній активності сільськогосподарських підприємств, а також сільських територіальних громад залучення даних джерел фінансування суттєво розширить інвестиційні можливості аграрного сектору економіки.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, особливості управління операційними необоротними активами в сільському господарстві визначаються особливостями їх колообігу. До них можна віднести сповільненість руху капіталу, нерівномірність завантаження, нераціональність формування, потенціал інноваційного розвитку, високу фінансову стійкість та низьку ліквідність.

На окремих стадіях колообігу операційних необоротних активів слід враховувати ці особливості. Так на першій стадії операційного циклу, коли сформовані підприємством необоротні активи переносять частину своєї вартості на собівартість готової продукції, у сільському господарстві необхідно враховувати особливості амортизації основних засобів, довгострокових біологічних та нематеріальних активів, які суттєво відрізняються. Все це необхідно відображати в обліковій політиці підприємства. На другій стадії – процесі реалізації продукції і накопиченні зношення операційних необоротних активів у формі амортизаційного фонду – також необхідно враховувати особливість переваги самофінансування і створювати амортизаційний фонд на спецрахунку. На третій стадії, коли кошти від експлуатації активів спрямовуються на їх поточний і капітальний ремонт діючих або формування нових, доцільно використовувати змішані схеми фінансування, залучаючи також такі джерела, як лізинг, селенг, кредитування, державна допомога.

З огляду на це, перспективними будуть дослідження з удосконалення організації бухгалтерського обліку та контролінгу операційних необоротних активів, а також з формування процесної моделі управління операційними необоротними активами підприємств, а також налагодження проектного менеджменту в державному управлінні при розробці і фінансуванні програм підтримки аграрного сектору України.

Список літератури

1. Андрійчук, В. Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене. [Текст] / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Запша, Г. М. Структурні зрушення власності на землю в процесі ринкових трансформацій сільського господарства [Текст] / Г. М. Запша // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2013. – Вип. 4 (1). – С. 28-35.
3. Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28 лютого 2013 р. за № 336/22868

[Електронний ресурс]: Офіційний ВЕБ-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13><http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0885-08>. – (Нормативні директивні правові документи).

4. Показники балансу підприємств за видами економічної діяльності станом на 31 грудня [Електронний ресурс]: Головне управління статистики в Одеській області. – Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua>.
5. Проект Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. – Режим доступу: http://minagro.gov.ua/apk?tid_hierachy=980.
6. Радченко, О. Що готує держбюджет-2017 для аграріїв? [Електронний ресурс] / О. Радченко // Агробізнес сьогодні. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/ostannia-vip-novyna/6442-scho-gotuie-derzhbiudzhzet-2017-dlia-agrariiv.html>.
7. Смоленцева, Е. В. Особенности формирования и управления внеоборотными активами в сельскохозяйственных предприятиях / Е. В. Смоленцева // Экономика и современный менеджмент: теория и практика. 2014. – №43. [Електронний ресурс] Научная библиотека Кибер Ленинка. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-formirovaniya-i-upravleniya-vneoborotnymi-aktivami-v-selskohozyaystvennyh-predpriyatiyah>.
8. Шубравська, О. В. Розвиток селекційної діяльності та ринку селекційної продукції в Україні та світі [Текст] / О. В. Шубравська // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 2. – С. 86-98. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2012_2_9.

References

1. Andriychuk, V. H. (2002). *Ekonomika ahrarnykh pidpryyemstv*. Kyiv: KNEU.
2. Zapsha, H. M. (2013). Strukturni zrushennya vlasnosti na zemlyu v protsesi rynkovykh transformatsiy sil's'koho hospodarstva. *Visnyk ahrarnoyi nauky Prychornomor'ya*, 4 (1), 28-35.
3. *Natsional'ne Polozhennya (Standart) bukhhalters'koho obliku 1 «Zahal'ni vymohy do finansovoyi zvitnosti»* (2013). Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
4. *Pokaznyky balansu pidpryyemstv za vydamy ekonomichnoyi diyal'nosti stanom na 31 hrudnya*. (2017). Retrieved from: <http://www.od.ukrstat.gov.ua>.
5. *Proekt Derzhavnoyi tsil'ovoyi prohramy rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky na period do 2020 roku*. (n.d.). Retrieved from: http://minagro.gov.ua/apk?tid_hierachy=980.
6. Radchenko, O. (2017). Shcho hotuye derzhbyudzhzet-2017 dlya ahrariiv? *Ahrobiznes s'ohodni*. Retrieved from: <http://www.agro-business.com.ua/ostannia-vip-novyna/6442-scho-gotuie-derzhbiudzhzet-2017-dlia-agrariiv.html>.
7. Smolentseva, E. V. (2014). Osobennosti formyrovannya y upravlenyya vneoborotnymi aktivami v sel'skokhozyaystvennykh predpriyatiyakh. *Ekonomika i sovremenny menedzhment: teoriya i praktika*, 43. Retrieved from: <http://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-formirovaniya-i-upravleniya-vneoborotnymi-aktivami-v-selskohozyaystvennyh-predpriyatiyah>.
8. Shubravs'ka, O. V. (2012). Rozvytok selektsiynoyi diyal'nosti ta rynku selektsiynoyi produktsiyi v Ukrayini ta sviti. *Ekonomika i prohnozuvannya*, 2, 86-98. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2012_2_9.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2017 р.